

Út a Sztrazilovóhoz

Szinte törvényszerű az életben (vajon csak az enyémben?), hogy bizonyos kapcsolataimnál (köztem és valaki, vagy valami más között), még hozzá épp azoknál, amelyek a legtöbbet jelentik számomra, sehogy sem találok azt a legelső, indító pillanatot, amikor ez a kapcsolat azzá lett, ami: eleven, szinte testi valóság, amit úgy érzek, mint testem egy részét, amivel úgy élek, mint bármelyik érzékszervemmel. Így van ez legtöbbször az első találkozások le nem rögzített pillanataival, azokkal a pillanatokkal, amikor először láttam azokat, akik később barátaim lettek.

Ilyenkor megesisik, hogy tanácstalanul nézek vissza a múltamba. Vágy születik bennem, szenvedélyes, kutató vágy, hogy felfogassam az emlékezés rendetlen fiókjait, hogy megfogjam, megragadjam ismeretségünk legelső cérnaszálát, az időnek azt a töredékét, amikor a szemem (akár a fényképezőgép rövid percenése), elkapott és foglyulejtett örökre egy arcot, egy képet, amellyel attól kezdve együtt élek, amellyel civódom, amelyet szeretek, amelyen folyton új és új részleteket fedezek fel, kiigazítom előszörlátott vonásait — törölök és pótolok.

Es mintegy szabály szerint — nem sikerül.

Az időt, amikor még nem ismertem azt az embert, és az időt, amióta ismerem, egyenetlen, foghíjas szakadék választja el, amelynek tátongó mélységeit szétszórt bokrok, sűrű gaz, meredező vesszők és füves térségek nőtték be. Föléje hajolok s kutató gondolatomban nem leli a találkozás pontos helyét és pillanatát — eltéved a bczótban, nyugtalanul ugrál nyurga vesszőről száraz kóróra, kócos bokorról füves zsombékra. Hol az a hely? Eltávolodom kissé: az idő két éve közt ködvonal húzódik.

Nemcsak az emberekkel van ez így. Vajon?

Nem ugyanilyen-e találkozásunk a városokkal (ha idővel eltávolodik az első pillantás friss emléke)? Tájakkal és tárgyakkal? Mikor is volt (melyik pillanatban!), hogy a szemem foglyulejtette Sveti Stevan szigetének esti körvonalait? Vajon ott-e a hegyen, Budva fölött, vagy egy éles kanyarnál, a gépkocsi ablakából, útban

Miločer felé, Vagy éppen a miločeri homokparton, a homálybavesző kicsiny, ovális öbölben, amikor a láthatár legfehérebb foltjának egy tajtékzó hullámtaraj tűnt, amint lassan előhőmpölygött a távolból, elcsobbant a talpam alatt és visszasiklott a tengerre, s csak nevels cipőorrom emlékeztett rá. Nem ugyanilyen-e találkozásunk kedvenc könyveinkkel is?

Most csak egy, egyetlenegy versről akarok szólni.

Igyekszem visszaemlékezni első találkozásomra a »Sztrazsilovó«-val. Csak annyit tudok biztosan, az emlékezés peremén, hogy Miloš Crnjanski neve akkor még teljesen ismeretlen volt előttem.

Es lám, mindjárt az első megállapítás után, csupa zilált emlékfoszlányt bírok csak kiemelni. Holdkorosnak érzem magam, amint elindulni készül a köd bizonytalan, egyetlen gerincén. Felöltlik emlékezetemben a szabadkai városháza előtti parkot övező alacsony vakkerítés, ahol órákhosszat üldögéltem, s ahol először talákoztam különböző könyvekkel, írói nevekkkel, versekkel. Nicsak, itt van a beográdi Vászina-utcai zsúfolt antikvárium, roskadó polcok olcso könyvekkel, amelyeket valaki tán undorral vetett ki szűkké vált lakásából, nem is sejtve, hogy egy fiatal, csodálkozó szembogárban ez a rojtosszélű, zsirpecsátes, szükségtelen holmi — régóta keresett gyöngyszem gyanánt csillan meg, az idők félignyílt, porlepte kagylójának mélyén. Látom magam előtt a háborúelőtti folyóiratok bekötött behemót köteteit, a Kalemegdánra néző olvasóterem valamelyik közös asztalán (és az asztalszomszédok gúnyoros pillantásait, amiket a dohos könyvgúllak láttán a mellettük gubbasztó, hosszúhajú, sovány fiú felé lövelltek).

Hol is olvastam el legelőször azokat a végzetes (legszerbebb és legvilágibb) szavakat a »Kószálok, karcsún még...« vesszői közé forva, amelyek azonnal befonódtak az én életembe is, és így idegéimmel összegubbanconlódva, élnek és lélekzenek mindmáig velem; utíznak és új tájakat bámulnak, amikor én bámulom, alszanak, amikor alszom, szeretnek, ha szeretek, szomorkodnak, ha titkon könyvet merzsolok el, velem isznak istenhátamögötti kiskocsmákban, réveinek az időbe...

Nem sikerül felgöngyölítenem ezt a cérnaszálat. Most se, mint mindig. Az időt, amikor még nem tudtam a »Sztrazsilovó«-ról, és amióta tudok róla — ködvonal borítja.